

Domein G HAVO:

Risico & Informatie

DRESCHLER.NET

| ONDERSTEUNING VOOR
HET VAK ECONOMIE

Intro → afspraken

- Kennismaken
- Afspraken:
  - Telefoon in (telefoon)tas
  - Altijd schrift mee
    - We zetten antwoorden in het schrift
    - Aantekeningen moeten erin staan. (check)
  - Altijd boek mee
  - www.dreschler.net
  - ITS-learning
    - Antwoorden
    - Leerdoelen (volgende dia)
    - Inleveropdrachten

'Handelingsdeel': Leerdoelen

Doel van het leerdoelendocument:

- Verkorte weergave van de hoofdzaken van de lesstof in het boek
- In eigen woorden: wat staat er eigenlijk? Hoe leg ik dat uit? Hoe pas ik dat toe?
- Jezelf dwingen de stof te lezen en te verwerken
- Schrijven is beter voor verwerking, digitaal mag
- Eigen informatie toevoegen (aantekeningen les, opgaven die je niet snapt).
- Belangrijke leerfase voor diepere studie voor toets of examen
- Kennis snel en makkelijk terugroepen bij herhalingstoets over 8 of examen over 16 hoofdstukken.

Belangrijk: het document maak je voor jezelf. Je bepaalt zelf de hoofd- en bijzaken en wat je nodig hebt voor je examen.

Op basis van leerdoelen

- Gebruik de leerdoelen bij elke paragraaf.

Doe de examencheck!

Hieronder staan de leerdoelen die zijn afgeleid van het eindexamenprogramma en die bij deze paragraaf horen. Welke beheers je nog niet? Bekijk de bijbehorende opdrachten nog eens of maak de herhalingsopdrachten.

- Je kunt aangeven wanneer een markt een concrete markt of een abstracte markt is.
• *Opdracht 1, 2 en herhalingsopdracht 1.*
- Je kunt uitleggen wat onder betalingsbereidheid wordt verstaan en het verband aangeven tussen betalingsbereidheid en omzet. • *Opdracht 3, 4, 5 en herhalingsopdracht 2 en 3.*
- Je kunt uitleggen wat er onder een vraaglijn wordt verstaan en een vraaglijn weergeven in een grafiek. • *Opdracht 6, 7 en herhalingsopdracht 4.*
- Je kunt het verschil aangeven tussen een individuele vraaglijn en een collectieve vraaglijn en je kunt een collectieve vraaglijn met behulp van een formule in een grafiek tekenen.
• *Opdracht 8, 9, 10, 11, 12 en herhalingsopdracht 5 en 6.*
- Je hebt paragraaf 1.1 goed begrepen. • *Integratieopdracht 13.*

Bij dit hoofdstuk

Leerdoelen

- Schrijf de uitleg **in eigen woorden**, incl. formules etc.
- Vaardigheden?: Toon aan dat je de vaardigheid beheerst door de vragen te noemen die je in je schrift over dat leerdoel hebt gemaakt.

Opdracht 'Handelingsdeel':

- Inleveren op ItsLearning, jaarplanning.
- Elke week werk je het leerdoelendocument bij.
- In ITS-learning wordt je gevraagd feedback te geven aan andere ingeleverde documenten
- Bij beoordeling 'voldoende' door medeleerling en door mij is het handelingsdeel afgerond

Hoofdstuk 1: Risico

Hoe risico-avers ben jij?

- Zou jij je hiervoor verzekeren? JA/NEE?
  - Wettelijke aansprakelijkheid (WA)
  - Brand
  - Ziektekosten
  - Reis
  - Auto
  - Inboedel
  - Begrafenis
  - Annulering

Wat is Risico?

kans (op een gebeurtenis) X **schade** (als gevolg van die gebeurtenis)

- Telefoonverzekering?
- Autoverzekering?
- Brandverzekering?
- Annuleringsverzekering?

Dit is natuurlijk vaak onzeker! Dus moeilijk precies uit te rekenen...

Loterij / Is de klas risico-avers?

- Spelshow: De enige kandidaat:
  - **Keuze A:** U krijgt € 500.000
  - **Keuze B:** U krijgt €1.000.000, met een kans van 50%

Wat doe je?

Verwachte opbrengst:

A: 500.000

B: $(0,5 \times 1.000.000 + 0,5 \times 0) = 500.000$

Loterij / Is de klas risico-avers?

- Experiment:

- Welke loterij kies jij?
- Mag je trouwens meedoen aan een loterij? 😊

1 Timoteüs 6:10 vertelt ons: "Want de wortel van alle kwaad is geldzucht. Door zich daaraan over te geven, zijn sommigen van het geloof afgedwaald en hebben ze zichzelf veel leed berokkend". Hebreëen 13:5 verkondigt: "Laat uw leven niet beheersen door geldzucht, neem genoeg met wat u hebt. Hij heeft immers zelf gezegd: 'Nooit zal ik u afvallen, nooit zal ik u verlaten". En Matteüs 6:24 zegt: "Niemand kan twee heren dienen: hij zal de eerste haten en de tweede liefhebben, of hij zal juist toegewijd zijn aan de ene en de andere verachten. Jullie kunnen niet God dienen én de mammon [geld]."

Loterij / Is de klas risico-avers?

- Experiment:

- Welke loterij kies jij?

Risico-neutraal: 1e vier keer: A

Risico-avers: Later overstappen naar B

Risico-lovers: Eerder overstappen naar B

04-09-2019

- 1. Opening
- 2. Check HW + aantekening Magister
- 3. Opgave 6
- 4. Zorgverzekering & Verplicht verzekerd
- 5. Leerdoelendocument starten
- 6. Maken opgave 7 t/m 12 (huiswerk)

Opgave 6

Verzekerden	Kans op voorval	Gemiddeld schadebedrag	Risico	Premie - risico
A	1/50	€ 2.000	$1/50 \times € 2.000 = € 40$	€ 40 - € 40 = € 0
B	1/20	€ 500	$1/20 \times € 500 = € 25$	€ 40 - € 25 = € 15
C	$€ 20 \div € 1.000 = 1/50$	€ 1.000	€ 20	€ 40 - € 20 = € 20
D	1/1.000	$€ 10 \div (1/1.000) = € 10.000$	€ 10	€ 40 - € 10 = € 30

Een risico verzekeren

“Hoe hoger het risico, hoe hoger de premie”

Wat kost een (basis)zorgverzekering?

Wat kost een begravenisverzekering als je 18 bent?

Zorgverzekeraars 2018

Wie hoort bij wie?

Marktaandeel (2017)

Achmea	30,5% / 5,2 mln.
VGZ	23,7% / 4 mln.
CZ	21,1% / 3,6 mln.
Menzis	13% / 2,2 mln.
DSW	3,6% / 0,6 mln.
ONVZ	2,7% / 0,5 mln.
ZZ	2,6% / 0,4 mln.
ASR	2,1% / 0,4 mln.
Eno	0,7% / 0,1 mln.

*Bron: Vektis

Waarom betaal ik verplicht voor mijn zorg?

- Schrijf de antwoorden in eigen woorden op bij het leerdoel 4 in je leerdoelendocument
- Gebruik blz. 12

"Invisible hand"

- Homo-economicus
- Vrije markt
- Concurrentie
- Lage prijzen...
  - Maar...
    - Marktvormen
    - Negatieve gevolgen (overheid)
    - Speltheorie
  - **Risico & Informatie**

ADAM SMITH

*An Inquiry into
the Nature and
Causes of the
Wealth of Nations*

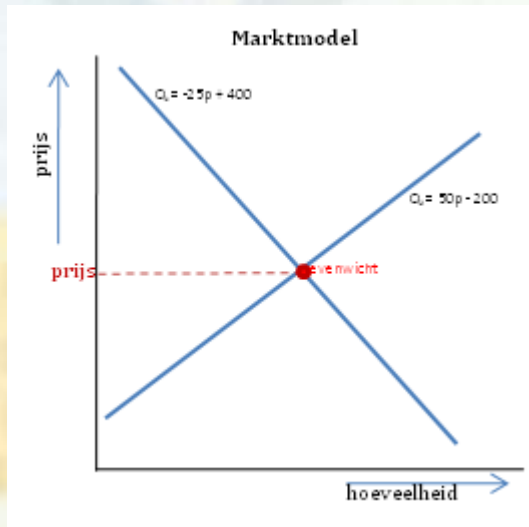
De markt van verzekeringen

Verzekeraars: Ook op deze markt geldt:

$$TO > TK$$

$$TO = \text{Premie} \times q$$

$$TK = \text{Verwachte uitbetaling} \times q$$

Informatieachterstand

- Plaaggeest voor de verzekeraar:
  - Informatieasymmetrie:
    - Hoe weet ik wie ik verzeker?

Paragraaf 2 behandelt twee problemen:

Moreel wangedrag (moral hazard)

Averechtse selectie (adverse selection)

“Moral Hazard”

- Iemand gaat zich risicovoller gedragen als hij verzekerd is.
- Asymmetrische informatie
- Probleem voor verzekeraars:
  - De verzekerde weer meer over zijn eigen gedrag dan de verzekeraar.
  - **Wat is het gevolg?**
  - **Hoe gaan ze dit probleem te lijf?**

Averechtse selectie

- **Schrijf maar mee...**

- Lastig? Kijk onderstaande instructie nog eens...

- [Uitleg door docent eco.](#)

Opdracht:

- Schrijf een brief aan een verzekeraar waarin je hem waarschuwt voor informatie-assymetrie:
  - Leg hem uit wat averechtse selectie is
  - Leg hem uit wat moreel wangedrag is
  - Geef hem advies hoe hij deze problemen kan oplossen...
- Lever deze brief in via de inleveropdracht in ITS

Les 2:

- (10 min) Korte herhaling onderwerpen brief
- (30 min) Experiment: Averechtse selectie
- (10 min) Verwerkingsopdracht averechtse selectie
- (10 min) Slotvraag

• Doel:

- Ervaren wat averechtse selectie is dmv experiment
- Begrippen combineren in slotvraag

N.a.v de brief aan de *verzeker*aar:

- Welke twee problemen waren er?
  - **Moreel wangedrag** → effect? → Marktfalen...

- **Moreel wangedrag.** Mensen die een verzekering hebben afgesloten, hebben de neiging om zich roekelozener te gedragen. De kans op schade neemt daardoor toe. Maar dat is voor hen niet erg, want het risico is verzekerd. Dit roekeloze gedrag heet *moreel wangedrag*.

• A

- **Averechtse selectie.** Waarom zou Azra zich verzekeren tegen fietsendiefstal? Zij weet van zichzelf dat ze voorzichtig is. De kans dat haar fiets gestolen wordt, is zo klein dat ze het risico van € 30 voor lief neemt. Ze vindt een premie van € 80 te hoog. Ingmar daarentegen verzekert zich maar wat graag. Hij weet van zichzelf dat hij slordig is. De kans dat zijn fiets gestolen wordt, is groot. Dat risico wil hij graag verzekeren voor € 80 per jaar. Zo ontstaat er *averechtse selectie*: alleen mensen die van zichzelf weten dat ze een groot risico lopen sluiten de verzekering af.

Averechtse selectie:

- “The market of the lemons”
- *Experiment*
- We ervaren wat **marktfalen** is:
  - Het marktevenwicht wordt niet bereikt omdat er sprake is van informatie-assymetrie

Oplossingen: (staan in je brief...)

- **Informatie verzamelen over verzekeringnemers:**

- Voorkomt moreel wangedrag
- Voorkomt averechtse selectie

- **Premiedifferentiatie:**

- Voorkomt averechtse selectie
- Bonus-malussysteem

- **Eigen risico:**

- Vast bedrag
- Percentage

